Uluslararası Akademik Fikir Araştırma Dergisi
International Journal of Academic Research and Ideas

Cilt / Volume: 17 **Sayı / Issue: 34**

İbrahim GEDİK
Yüksek Lisans Öğrencisi
İstanbul Gelişim Üniversitesi/LEE/ Mimarlık
İbrahimgedik3636@gmail.com
İlke CİRİTCİ
Doç. Dr.
İstanbul Gelişim Üniversitesi/MMF/ Mimarlık
iciritci@gelisim.edu.tr

https://orcid.org/0009-0003-4681-5088
https://orcid.org/0000-0002-1492-0727

Endüstri Mirası Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi; Karar Alma ve Model Oluşturmada Yerel Halkın Katılımının Önemi

Re-use of Industrial Heritage Buildings; The Importance of Local Community Participation in Decision Making and Modelling

Makale Kategorisi (Görüş Makalesi / Opinion Article,)
Geliş Tarihi / The Date of Received:15.03.2025
Kabul Tarihi / The Date of Accepted:17.04.2025
Yayın Tarihi / The Date of Published:28.07.2025

Atıf / Citation
Gedik İ. & Ciritci İ.. (2025). Endüstri Mirası Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi; Karar; Alma ve Model Oluşturmada Yerel Halkın Katılımının Önemi, Yeni Fikir Dergisi, 17 (34), 57-65
Gedik I.. & Ciritci I.. (2025). Re-use of Industrial Heritage Buildings; The Importance of Local Community Participation in Decision Making and Modelling, The Journal of Yeni Fikir, 17 (34), 57-65

Bu makalede intihal programıyla benzerlik raporu alınmıştır.
In this article, a similarity report with the plagiarism program was received.

Endüstri Mirası Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi; Karar Alma ve Model Oluşturmada Yerel Halkın Katılımının Önemi*

Öz

Endüstriyel miras yapıların yeniden işlevlendirilmesi hem tarihsel mirası koruma hem de mevcut kentsel gereksinimlere uyum sağlama açısından önemli bir alanı temsil etmektedir. İşlevini yitirmiş endüstriyel alanların, sosyal ve ekonomik işlevlere adapte edilmesi sağlanarak, toplumsal belleğin ve kültürel kimliğin hafızalarda yer alması, kültürün devamlılığı ve mevcut binaları yeniden değerlendirerek sürdürülebilirliğe katkı sağlanmaktadır. Bu çalışma, endüstriyel miras yapıların yeniden işlevlendirilmesi sürecini ve bu süreçte yerel halkın katılımının önemini incelemektedir. Yerel halkın projelere dahil edilmesi, dönüşüm süreçlerinin toplumsal kabulünü kolaylaştırmakta ve alanların halkın ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, halkın görüşlerinin alınması, mekânın tarihsel belleğiyle uyumlu bir şekilde yeniden şekillendirilmesini mümkün kılmaktadır. Coal Drops Yard örneği, bu bağlamda halk katılımının sağlanmasında başarılı bir model olarak ele alınmış ve Londra'daki bu süreç, benzer projeler için ilham kaynağı olmuştur. Çalışma, endüstriyel miras alanlarının yeniden işlevlendirilmesindeki önemi vurgularken halkın katılımına dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler: Endüstriyel Miras, Yeniden İşlevlendirme, Yerel Halk Katılımı

*Re-use of Industrial Heritage Buildings; The Importance of Local Community Participation in Decision Making and Modeling***

Abstract

The re-functioning of industrial heritage buildings represents an important area in terms of both preserving historical heritage and adapting to current urban needs. By adapting industrial areas that have lost their function to social and economic functions, social memory and cultural identity are preserved, culture is maintained, and sustainability is contributed to by re-evaluating existing buildings. This study examines the process of adaptive re-use of industrial heritage buildings and the importance of local community participation in this process. Involving local people in projects facilitates the social acceptance of transformation processes and ensures that the spaces are shaped in line with the needs of the public. In this context, public consultation makes it possible to reshape the space in harmony with its historical memory. The example of Coal Drops Yard has been taken as a successful model for the re-functionalization of industrial heritage and public participation, and this process in London has been a source of inspiration for similar projects. The study emphasizes the importance of public participation in the repurposing of industrial heritage sites.

Keywords: Industrial Heritage, Adaptive re-use, Local Community Participation

1. GİRİŞ

Endüstri mirası yapılar, bir toplumun tarihsel, ekonomik ve kültürel gelişimini yansıtan önemli unsurlar olarak 20. yüzyılın ortalarından itibaren akademik ve kültürel tartışmaların merkezinde yer almış ve bu süreçte endüstriyel miras kavramı, kültürel miras anlayışının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Sanayi Devrimi ile başlayan üretim süreçlerinin izlerini taşıyan bu yapılar, bir yandan teknolojik ilerlemeyi ve ekonomik değişimi simgelerken, diğer yandan çalışanların, ailelerin ve yerel toplulukların kolektif hafızasında derin izler bırakır. Bu nedenle, endüstri mirası yapıların korunması ve yeniden kullanımı, yalnızca fiziksel yapının sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda toplumsal belleğin yaşatılması açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Günümüzde, endüstri mirası yapıların korunması ve değerlendirilmesinde en etkili yöntemlerden biri olarak yeniden işlevlendirme öne çıkmakta; bu sayede, geçmişin izleri korunarak bu alanlar yeni işlevlerle hayata kazandırılmaktadır. Ancak bu yapıların yeniden kullanımına yönelik karar alma süreçleri genellikle uzmanlar, devlet kurumları ve yatırımcılar tarafından şekillendirilmekte, yerel halkın bu sürece katılımı ise çoğunlukla sınırlı kalmaktadır. Oysaki bu yapılar, sadece birer mimari veya mühendislik ürünü değil, aynı zamanda onları çevreleyen toplulukların geçmişine tanıklık eden hafıza mekânlarıdır. Yerel halkın sürece dâhil edilmesi, mekânların yalnızca fiziksel olarak değil, sosyal ve kültürel açıdan da sürdürülebilir bir şekilde dönüştürülmesini mümkün kılabilir. İşlevsel olarak kullanılmayan ancak fiziksel varlığını sürdüren endüstri yapılarının mimari ve tarihsel değerlerini koruyarak gelecek nesillere aktarabilmek için, yapının tarihi dokusuna zarar vermeden eklemeler yapılması ve bu doğrultuda korunması, yeniden işlevlendirme çalışmalarının temel hedeflerinden biridir (Yılmaz, 2022).

Bu çalışmada, endüstri mirası yapıların yeniden kullanımı sürecinde yerel halkın karar alma mekanizmalarındaki yeri tartışılacaktır. Öncelikle, mevcut karar alma süreçleri incelenecek; ardından, uluslararası örnekler üzerinden, yerel katılımın başarılı bir şekilde sağlandığı modeller ele alınacaktır. Son olarak, Türkiye bağlamında bu katılımı artırmak için öneriler geliştirilecektir. Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı, endüstri mirası yapılarının dönüşümüne ilişkin katılımcı bir model önerisi sunmak ve bu süreçte yerel halkın katkısını ön plana çıkarmaktır.

Çalışma kapsamında veriler, endüstri alanlarının kültürel miras olarak kabul edilmesiyle birlikte tüzüklerdeki düzenlemelerle ilgili, nitelikli endüstri alanı olarak seçilen örneklem ve halkın karar alma mekanizmalarına katkılarıyla ilgili literatür taraması yoluyla edinilmiştir. Çalışmanın amacı farklı işlevlere dönüştürülen endüstri alanlarının tasarım süreçlerinde, halk katılımının sürece dahil edildiği, 'nitelikli' örnekler taranmış ve aralardan Coal Drops Yard detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Seçilen alan incelenirken mimari olarak yapı hakkında bilgiler sonrasında katkı yüzeyleri araştırılmıştır. Makale açıkça alınan kararlarda halkın katılımının dikkate alındığı durumlarda dönüştürülen yapının artan değerini ve kente olumlu katkılarını açığa çıkarıp vurgulamayı, bu konunun görünürlüğünün artmasını amaçlamaktadır.

2. ENDÜSTRİ MİRASI YAPILARIN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ: YASAL DÜZENLEMELER VE YAKLAŞIMLAR

Endüstriyel Mirasın Korunması Uluslararası Komitesi, endüstriyel mirası, "tarihi, teknolojik, sosyal, mimari veya bilimsel değeri olan endüstriyel kültür kalıntıları" olarak tanımlamaktadır. Endüstri yapıları, sanayileşme sürecinin izlerini taşıyan, üretim ve teknolojik gelişmelerin somut örnekleri olarak toplumsal ve kültürel belleği yansıtan önemli yapılar olarak kabul edilmektedir. Makineleşmenin etkisiyle insan gücüne duyulan ihtiyacın azalması, kullanılan teknolojinin ilerlemesi ya da ürün ve malzemelerdeki değişiklikler gibi faktörlerle uyum sağlayamayan endüstri yapıları, zaman içinde işlevini yitirir ve ihtiyaçları karşılayamaz hale gelir (Tuncer ve Can, 2022).

İşlevsel ömrünü tüketen tarihî bir binaya uygulanan yeniden işlevlendirme yoluyla, çağın dinamiği içerisinde yaşamını devam ettirebilmek için binaya aktif bir rol yüklenmektedir. İşlevsel ömrünü tamamlayan bir endüstri yapısına uygulanan yeniden işlevlendirme ile, çağın gereksinimlerine uygun olarak yapıya yeni bir rol kazandırılarak, yapının mevcut dinamikler içinde varlığını sürdürebilmesi sağlanmaktadır. Kullanım ömrünü tamamlayan endüstri yapıları, yeniden işlevlendirme süreçleriyle güncellenerek farklı amaçlara hizmet edebilir. Bu yaklaşım, yapıların yıkılmasını önleyerek hem tarihi ve kültürel mirasımızı korur hem de mevcut kent dokusuna yeni bir soluk getirir.

Endüstri yapıları, mevcut altyapı olanakları, mülkiyet, geniş alan ve kolay erişilebilirlik gibi özelliklere sahip olduklarından, endüstri mirası yapıların yeniden işlevlendirilmesi bu unsurlar sayesinde daha kolay ve düşük maliyetli bir şekilde gerçekleştirilebilir. Ayrıca, kamusal alan olmaları nedeniyle mülkiyet sorunu yaşanmaz ve genellikle kentin merkezine, raylı taşıma ya da deniz kenarına ya da merkezin yakın çevresine konumlanmış olmaları, kullanıcıların yeni işlevlere erişimini sorunsuz hale getirir. Bu sayede, atıl durumda olan yapılar, kentlerin canlanan merkezlerine dönüşebilir.

Tarihi bir binayı yıkmak veya sadece korumak yerine yeniden işlevlendirmek, ekolojik, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir bir çözüm sunar. Venedik Tüzüğü'nün 5. Maddesi, anıtların hem kültürel miras olarak korunmasını hem de toplumsal fayda sağlamasını hedefler. Bu bağlamda, anıtların yeni kullanımlara uyarlanması kabul edilebilir. Ancak bu durum, yapının plan, bezeme ve genel karakteristiklerinin değiştirilmesi

anlamına gelmemelidir (Venedik Tüzüğü, 1964). Venedik Tüzüğü'nün 5. Maddesi açıkça, anıtların toplumun yararına sunulurken, aynı zamanda tarihi ve kültürel değerlerinin de korunması gerekliliğini vurgular. Bu sayede, gelecek nesillere aktarılması gereken bir mirasın yok olmaması sağlanır.

Türkiye, tarihi ve kültürel mirasın korunması konusunda uluslararası standartlara uygun hareket etmek amacıyla 2013'te ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ni yayımlamıştır. Tablo 1'de tarihi bir yapının korunmasında vurgulanan evrensel ölçütler verilmektedir.

Bildirge ve / veya Konferanslar	**Tarihi ve Vurgulanan evrensel ölçüt**
Tarihi Anıtların Korunması ile İlgili Mimar ve Teknisyenlerin 1. Uluslararası Konferansı	1931 Estetik ve tarihi kimliğe saygılı bir amaca sahip olmalı (Madde 1)
Carta Del Restauro (Restorasyon Tüzüğü)	1932 Özgün işlevinden çok fazla uzaklaşmamalı, Yapıda ciddi hasara sebep olunmamalı (Madde 4)
Venedik Tüzüğü	1964 Yararlı bir toplumsal amaca sahip olmalı, Yapının planı ve bezemeleri değiştirilmemeli (Madde 5)
Amsterdam Bildirgesi	1975 Yapılara ve onların karakterine saygı gösterilmeli
ICOMOS Geleneksel Mimari MirasTüzüğü	1999 Bütünlüğü, karakteri ve biçimi saygı görmeli
ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi	2013 Özgünlüğü, bütünlüğü ve anlamı saygı görmeli

Tablo 1: Tarihi bir yapıyı koruma kapsamında yapılacak yeniden işlevlendirme uygulaması ile ilgili evrensel ölçütler (Yalçın (2024) tarafından sunulan tablo baz alınarak hazırlanmıştır).

1931'den günümüze kadar tarihi yapıların korunmasıyla ilgili pek çok uluslararası belge yayımlanmış olup, bu belgelerde ortak olarak vurgulanan temel ilke, tarihi yapıların özgün karakterlerinin korunarak yeni işlevlere kavuşturulmasıdır.

Tarihi yapıların korunması ve yeniden işlevlendirilmesi konusunda geliştirilen bu evrensel ölçütler, geçmişi geleceğe taşımak ve kültürel mirasımızı korumak adına büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, endüstri mirasını oluşturan fabrikalar, atölyeler ve diğer endüstriyel yapılar da bu evrensel ilkeler çerçevesinde korunmalı ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Bu yapılar, sadece birer üretim mekânı olarak değil, aynı zamanda bir dönemin teknolojik, ekonomik ve sosyal yapısını yansıtan önemli kültürel miraslardır.

Endüstri mirası yapılar, geçmişimizle geleceğimiz arasında köprü kuran, bir toplumun kimliğini ve hafızasını şekillendiren değerli miraslardır. TICCIH örgütünün 2003 yılındaki "Nizhny Tagil Endüstriyel Miras Tüzüğü"nde, endüstriyel mirasın değeri aşağıdaki gibi vurgulanmıştır;

- "Endüstri mirası, tarihsel sonuçlara ulaşan kanıtların birleşimidir. Bu kanıtlar, bugüne kadar olan kendine özgü endüstriyel ve teknolojik gelişmenin anlaşılmasını sağlamaktadır.
- Fiziksel bir çalışma alanı olmasına karşın, insan davranışlarının yansıması olan ürünlerinin de gözlemlenmesine yardımcı olmakta ve kültürel gelişimini sağlamaktadır.
- Endüstri mirası ekonomik bir kaynaktır. Bunun doğru kullanımı, yıkılması ile yok olacak enerjinin kazanılmasını ve tarım alanlarının korunmasını sağlamaktadır.
- Endüstri mirasının, yitirilmiş ve zarar görmüş alanların ekonomik ve kentsel ölçekte kazanımlar sağlamasında büyük rolü bulunmaktadır. Yeniden kullanım ile sağlanan süreklilik, toplumsal gelişime katkı sağlamaktadır.
- Günümüz miras yapıları ve çevresi, modern yaşamın gereklerindendir ve geçmiş izlerin günümüz kullanımları ile yeniden şekillenerek kentlinin yaşamına katılması sağlanmalıdır''.

Endüstri devrimine konu bu anıtların günümüzde yaşatılması kentlerin kimlikleri, kültürel birikimleri, gelişmeleri ve kolektif hafızaları için oldukça önemlidir (Güngör ve Gökçen, 2022).

Severcan (2012)'a göre sanayi mirasının korunması ve yeniden işlevlendirilmesi şu nedenler doğrultusunda önem kazanmaktadır:

- Bulundukları konum
- Kapladıkları açık alanlar
- İçerdikleri yapı stoku
- Sembolik ve anıtsal özellikleri
- Mimari özellikleri
- Kamuya duyulan sorumluluk duygusu (Severcan, 2012), (Öztürk, 202).

Korunması gereken yapıların varlığını sürdürebilmesi için toplumdan soyutlanmayıp, yeniden çevresiyle etkileşimi sağlayacak güncel işlevlerle değerlendirilmesi gerekmektedir (Öztürk ve Koramaz, 2020). Bu bağlamda Stratton (2000) endüstriyel miras yapılarına yeni işlevler kazandırma konusunda farklı bir sınıflandırma sunmuştur. Bu sınıflandırma;

1. 1. Ticarete uyumlu yeniden işlevlendirme
2. 2. Endüstri yapısı olarak yeniden işlevlendirme
3. 3. Konut Olarak Yeniden İşlevlendirme
4. 4. Ofis olarak yeniden işlevlendirme
5. 5. Karma Kullanımlar
6. 6. Kültürel amaçlı yeniden işlevlendirme
7. 7. Anıtsal Yaklaşımdır (Stratton, 2000a), (Stratton, 2000b), (Güngör ve Gökçen , 2022).

Yeni işlevler kazandırma konusunda yapılan çalışmalarda aceleci davranmak, yapıların geleceği için büyük riskler taşımaktadır. Föhl (1995)'e göre, hızlı ve plansız yapılan dönüşümler, endüstriyel miras yapıları için en büyük riski oluşturmaktadır (Föhl, 1995). Bu tür aceleci müdahaleler, yapıların tarihi dokusunun tahrip olmasına, özgün karakterlerinin yitirilmesine ve uzun vadede yapısal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenle, dönüşüm projelerinden önce detaylı bir ön inceleme yapılması, uzman ekiplerle çalışılması ve yapıların tarihi dokusuna saygı gösterilmesi büyük önem taşımaktadır.

Bu bağlamda işlevini yitirmiş olsa da korunmaya ve yeniden işlevlendirmeye değer endüstriyel miras yapıları, sadece birer yapı değil, aynı zamanda toplumun ortak hafızasının somutlaşmış halidir. Bu yapılar, geçmişte yaşananları günümüze taşıyarak, toplumun tarihsel gelişim sürecini anlamamıza ve geleceğe daha bilinçli adımlar atmamıza olanak tanır (Öztürk ve Koramaz, 2020).

3. ENDÜSTRİ MİRASININ YENİDEN İŞLEVLENDİRME SÜRECİNDE YEREL HALKIN ETKİSİ

Toplumun belirli bir dönemine tanıklık eden ve yalnızca insanların bir araya gelip çalıştıkları alanlar olmanın ötesinde, alışkanlıklarını ve yaşam biçimlerini şekillendiren endüstri yapıları, endüstrileşmenin izlerini taşıyarak çevreleri için kültürel ve tarihi bir anlam ifade etmektedir. Bu yapılar, geçmişte oluşturdukları kültürel etkileri günümüzde de sürdürmektedir (Öztürk, 2020).

Endüstri mirası yapılar, yalnızca fiziksel kalıntılar olarak değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın ve kimliğin taşıyıcıları olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu yapılar, özellikle endüstriyel üretimin yoğun olduğu dönemlerde bölge halkının yaşamını şekillendiren iş gücünün, toplumsal ilişkilerin ve kültürel değerlerin bir yansımasıdır. Yerel halk için bu yapılar, ailesel ve toplumsal bağlarla anlam kazanan "hafıza mekânları" olarak değerlendirilebilir.

Endüstri mirası yapılar, geçmişteki sosyal ve ekonomik düzenin sembolleridir. Bu bağlamda, özellikle o bölgede yaşamış ve çalışmış bireylerin aileleri için bu yapılar, toplumsal hafızanın birer temsili haline gelir. Ailesinden bir veya birden fazla kişinin bu yapılarda çalışmış olması, yerel halkın bu mekânlara kişisel bir bağ geliştirmesine yol açar. Bu bağ, yalnızca bireysel bir duygu değil, aynı zamanda topluluk düzeyinde bir kültürel miras bilincini destekler. Mekansal olarak kurulan bağ aynı zamanda topluluk üzerinde aidiyet duygusunu da güçlendirir. Aidiyet duygusu olan topluluğun, kentle iletişime geçmesi, bulunduğu kente katkı sağlaması ve ondan beslenmesi yani bir çeşit karşılıklı etkileşim kurması kentler için olumlu kazanımlar olmaktadır.

Yerel halk, bu yapılara ilişkin duygusal bağları ve bölgeye dair tarihsel bilgileri ile yeniden işlevlendirme süreçlerinde kilit bir aktör olarak görülmelidir. Bu süreçte yerel halkın aktif katılımı önemlidir. Bu noktada şu sorular üzerinde durulabilir:

- Yerel halkın süreçte söz sahibi olması nasıl sağlanabilir?
- Bu yapıların yeniden işlevlendirilmesi sırasında yerel halkın hafızamekânı olarak gördüğü unsurlar nasıl korunabilir?
- Bu yapılar için alınacak kararlarda yerel halkın katılımını teşvik eden mekanizmalar nelerdir?

Yerel halkın, geçmişte bu yapılarda çalışan bireylerin anılarını, deneyimlerini ve değerlerini sürece dahil etmesi, dönüşüm projelerinin yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda kültürel bir başarıya ulaşmasına katkı sağlar.

Bu bağlamda alınabilecek aksiyonlar;

- Yerel halkın süreçte söz sahibi olması için katılımcı planlama süreçleri oluşturulmalı, yerel halk temsilcilerinin karar alma mekanizmalarında yer alması sağlanmalı ve proje hakkında şeffaf bir iletişim kurulmalıdır. Katılımcı planlama süreçlerinde atölye çalışmaları, toplantılar, anketler ve halk forumları gibi yöntemler kullanılarak yerel halkın görüşleri doğrudan alınmalıdır. Yerel halk temsilcilerinin yerel yönetimlerde veya proje yönetim kurullarında bulunması, karar alma süreçlerinde onların da söz sahibi olmasını sağlayacaktır. Temsiliyetleri ile platformlar yerel belediyeler tarafından organize edilebilir. Yerel belediyelerin organizasyonuyla hedeflenen proje üzerinde alternatifler oy sistemi ile halkla paylaşılabilir. Aktif katılıma teşvik eden uygulama sayesinde halkın vatandaşlık sorumluluklarında da olumlu bir etki yaratması söz konusu olabilir. Proje ile ilgili tüm bilgilerin halka açık bir şekilde paylaşılması ve şeffaf bir şekilde iletişim kurulması, yerel halkın projenin her aşamasında süreci takip edebilmesini ve süreç hakkında daha bilinçli kararlar verebilmesini sağlayacaktır.
- Bu yapıların yeniden işlevlendirilmesi sırasında yerel halkın hafıza mekânı olarak gördüğü unsurların korunması için çeşitli yöntemler uygulanabilir. Öncelikle, söz konusu yapılarla hayatlarının bir döneminde etkileşim içerisinde bulunan kişiler için ortak polatformlar yaratılmalı ve bir havuzda anılar, fotoğraflar, hikayeler, bilgiler biriktirilmelidir. Toplanan veriler yeniden işlevlendirilecek olan yapının bir yerinde uygun bir tasarım çerçevesinde sergilenmelidir. Ayrıca, yerel halkın hafızasında önemli bir yere sahip olan sembolik unsurlar mümkünse sergilenmeli ve mekansal değeri olan alanlar korunmalıdır. Örneğin, bir fabrikada çalışanların dinlendiği bir köşe veya bir toplantı odası, bu anlamları taşıyan mekânlar olarak korunabilir.
- Bu yapılar için alınacak kararlarda yerel halkın katılımını teşvik eden mekanizmalar arasında eğitim programları, ödüllendirme sistemleri ve gönüllülük

platformları oluşturulabilir. Eğitim programları ile yerel halk, projeler hakkında bilgi sahibi olur ve süreçlere daha aktif katılım gösterir. Ödüllendirme sistemleri ise projelerde yer alan kişileri motive eder ve daha fazla kişinin katılımını sağlar. Gönüllülük platformları sayesinde ise yerel halk, projelerde aktif rol alarak hem projeye katkıda bulunur hem de yeni beceriler kazanır.

Sonuç olarak, endüstri mirası yapıların yeniden işlevlendirilmesi süreçlerinde yerel halkın aktif katılımı hem bu yapıların korunması hem de yerel kültürün yaşatılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sayede, gelecek nesillere aktarılacak kültürel bir miras oluşturulabilir ve bu yapılar, toplumsal yaşamın önemli bir parçası olmaya devam edebilir.

4. COAL DROPS YARD: ENDÜSTRİ MİRASI ALANININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ SÜRECİ VE YEREL HALKIN KATILIMI

Coal Drops Yard, Londra'nın Kings Cross bölgesinde yer alan, endüstri mirası bir alanın yeniden işlevlendirilmesi ile kentsel yenileme ve koruma projelerinin başarılı bir örneğini sunmaktadır. 1850'lerde kömür depolama ve dağıtımı amacıyla inşa edilen bu alan, 20. yüzyılın ortalarına kadar çeşitli endüstriyel işlevler için kullanılmıştır (Şekil 1). Uzun bir dönem atıl kalan ve 1990'ların sonuna kadar zaman zaman çeşitli işlevler için kullanılan alan 1990'ların sonlarına doğru kullanım dışı kalmıştır (Heatherwick, 2024). Yeniden işlevlendirme süreci, bölgenin tarihi kimliğini koruyarak modern bir ticari ve sosyal merkez haline getirilmesini sağlamıştır. Coal Drops Yard projesi, 2014 yılında Heatherwick Studio tarafından tamamlanmış olup, endüstri mirası yapıların modern kentsel ihtiyaçlarla uyumlu hale getirilmesinin başarılı bir örneğini sunmaktadır.



Şekil 1: Coal Drops Yard Restorasyon öncesi [12].

Heatherwich Studyo, web sitelerinde projeye dair bilgileri ve fotoğrafları açık erişimle paylaşmaktadır. Stüdyonun tasarımında en dikkat çekici alan, uzun viyadükleri ve aralarındaki avluyu birbirine bağlayarak insanların keyif alabileceği bir alan yaratarak bölgeyi halka açmaktır. Çatılarla ilgili tasarımları için Stüdyo; 'Mevcut çatıların geometrisiyle çarpışan bir kutu eleman yapmak yerine, projeye merkezi bir odak sağlayan yeni bir üst kat oluşturmak için her binanın üçgen çatısı yükseliyor ve diğerine doğru uzanıyor ve buluşuyorlar. Bu camlı alan Londra'ya beklenmedik bir bakış açısı sağlarken, altındaki korunaklı çift yüksekliğe sahip alan, konserlere ve performanslara ev sahipliği yapabilecek gelişmenin kalbini oluşturuyor' şeklinde açıklamıştır (Heatherwick, 2024), (Şekil 2).



Şekil 2: Coal Drops Yard Restorasyon öncesi (Heatherwick, 2024). Coal Drops Yard, restorasyon projesi ile eklenen çatıların özgün yapılardan gelen doğal eğimi referans alarak tasarlanan kısımları görülmektedir.

Stüdyo, Şekil 3'de görülebileceği gibi projeye yeni unsurlar eklerken aynı zamanda Viktorya döneminden kalma yapıların ve Arnavut kaldırımlı avlunun hassas bir şekilde restore ederken, tarihi karakterlerini korumuş ve bunları satış mekanları ve kafe alanları olacak şekilde uyarlamıştır. Sonuç, mevcut endüstriyel miras alanı, Londra'nın tanınmış şirketleri, gelişmekte olan markaları ve bitişikteki Central Saint Martin's Sanat Okulu'ndan yeni mezun olan öğrenciler için tasarlanmış dinamik yeni bir kamusal alan olarak, kente sosyal ve ekonomik anlamda geri kazandırılmış olmuştur.



Şekil 3: Coal Drops Yard Projesi – Restorasyon öncesi – sonrası karşılaştırılması (Heatherwick, (2024)'den alınarak düzenlenmiştir)

5. YEREL HALK VE KATILIM SÜRECİ

Coal Drops Yard projesi, yerel halkın ihtiyaçlarına ve taleplerine duyarlı bir şekilde geliştirilmiş, bu kapsamda proje öncesinde yerel halkın görüşlerini almak üzere forumlar düzenlenmiş ve projenin çevresel ve sosyal etkileri değerlendirilmiştir (Öztürk, 2020). Yeniden işlevlendirme, yerel işletmeler için ekonomik bir canlanma sağlarken istihdam olanaklarını da artırmış; ayrıca mekânın tarihine dair bilgilendirici panolar, sergiler ve etkinliklerle toplumsal belleğin korunmasına ve yaşatılmasına katkı sunulmuştur.

Dönüşüm süreci boyunca bölge halkı, yapılan çalışmaların hem öncesinde hem de sonrasında bilgilendirilmiş, görüş ve önerileri değerlendirmeye

alınmıştır. Sürecin başlangıcında hazırlanan Framework for Regeneration adlı belge, dönüşüm projesine ilişkin detayları açıklamış; yapıların olası kullanım alanlarına dair öneriler sunulmuştur. Ayrıca, her bir proje aşamasının ardından halkın önerilen tasarımlara ve çalışmalara ilişkin geri bildirimleri alınarak sürecin şekillenmesine katkı sağlanmıştır (Öztürk, 2020), (Şekil 4).



Şekil 4: Coal Drops Yard için halka sunulan kullanım (Öztürk, 2020).



Şekil 5: Restorasyon öncesi ve sonrası açık alan kullanım karşılaştırılması (Heatherwick, 2024).

Coal Drops Yard, endüstri mirası yapıların korunarak modern kentsel ihtiyaçlara uygun şekilde yeniden işlevlendirilmesinde başarılı bir örnek sunmaktadır (Şekil 5). Tarihi dokunun korunmasıyla birlikte estetik ve fonksiyonel bir tasarım anlayışı benimsenmiş, bu süreçte yerel halkın katılımı sağlanarak toplumsal aidiyet ve belleğin korunması hedeflenmiştir. Projenin tasarım aşamasından uygulama sürecine kadar halkın görüş ve önerilerinin alınması, yalnızca sosyal kabulü artırmakla kalmamış, aynı zamanda projenin sürdürülebilirliğine de katkıda bulunmuştur. Tarihi yapılar ile modern mimari arasında kurulan bu denge, alanın ekonomik canlanmasına ve bölgenin cazibe merkezi haline gelmesine olanak tanımıştır (Şekil 5). Coal Drops Yard örneği, endüstri mirası yapıların dönüşüm süreçlerinde, yerel halkın katılımını teşvik eden ve tarihi değerleri korurken modern işlevler kazandıran yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır. Bu tür projeler hem toplumsal hem de kentsel bağlamda dönüştürücü bir rol üstlenerek gelecekte benzer çalışmalar için yol gösterici bir model teşkil etmektedir.

6. SONUÇ

Endüstriyel miras yapıların yeniden işlevlendirilmesi, yalnızca tarihi değerlerin korunmasında değil, aynı zamanda bu yapıların modern toplumların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreç, mekânların fiziksel olarak dönüştürülmesinin yanı sıra, bölgenin kültürel kimliğini yaşatmaya ve toplumsal hafızayı güçlendirmeye de hizmet eder. Yeniden işlevlendirme projeleri, tarihsel bağlamı korurken günümüzün dinamiklerini de dikkate alarak, endüstriyel mirası yaşamaya devam eden bir kaynak haline getirir. Ancak bu dönüşüm sürecinde, yalnızca fiziksel yapıların değil, aynı zamanda çevreye dair toplumsal ve kültürel değerlerin de göz önünde bulundurulması gerekir.

Bu bağlamda, yerel halkın sürece dahil edilmesi, dönüşüm projelerinin başarısını artıran kritik bir faktördür. Halkın projelere katılımı hem projelerin kabulünü kolaylaştırır hem de toplumsal bellekle uyumlu, halkın ihtiyaçlarına hitap eden alanlar yaratılmasına olanak tanır. Yerel halk, bu süreçte sadece alıcı değil, aynı zamanda karar alıcı bir aktör olarak yer almalıdır. Danışma süreçleri, yerel işletmelerin ekonomiye katkısı ve tarihsel mirası yaşatma çabaları, halkın sürece dahil edilmesinin ne denli önemli olduğunu gösteren unsurlardır. Bu katılım hem sosyal bağları güçlendirir hem de projelerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlar.

Coal Drops Yard örneği, endüstriyel mirasın yeniden işlevlendirilmesinde halkın katılımını ve kültürel değerlerin korunmasını birleştirerek başarılı bir dönüşüm modelini ortaya koymaktadır. Londra'daki bu süreç, yerel halkın projeye katılımının, ekonomik ve toplumsal kalkınma sağlarken kültürel kimliği de pekiştirebileceğini göstermektedir.

Halk ile iletişimin sürece yansımasının projeye olumlu katkıları bulunmaktadır. Coal Drops Yard projesinin ilgi çekici yanları yalnızca halk ile bilgilendirme düzeyinde iletişim kurulmuş olma değil, aynı zamanda kurulan iletişimin karşılıklı bilgi alışverişine dayanmasıdır. Proje önerileri halka sunulmuş, bu süreçte alternatifler tek taraflı paylaşılmamış, aynı zamanda yerel halktan fikirleri istenmiş ve görüşleri tasarıma ve proje genel kararlarını doğrudan etkilemiştir. Elbette vatandaşların sosyal sorumluluklarından biri yaşadığı çevre ile ilgili alınan kararlarda söz sahibi olmaktır. Vatandaşlık görevi olan katılım, seçim zamanı dışında aynı zamanda o bölgeyi direkt ilgilendiren projelerde de söz sahibi olmayı kapsamaktadır.

<table>
<tr>
<td>Restorasyon öncesi yerel halk ile kurulan iletişim düzeyi

• Belirli aralıklarla toplantılar düzenlemek, aşamalar ve süreç hakkında bilgi vermek.
• Restorasyon Projeleri örneklerini halk ile paylaşmak
• Paylaşılan Restorasyon Projeleri hakkında geri bildirim almak</td>
<td>Restorasyon sonrası uygulama düzeyinde iletişim yöntemleri

• Endüstri mirasının tarihinin yer aldığı bilgilendirme panoları
• Sergiler
• Etkinlikler</td>
</tr>
<tr>
<td colspan="2">Restorasyonda yerel halkın iletişim sürecindeki etkilerinin projeye yansıması

• Projenin işlevsel ve mimari şekillenmesinde katkı
• Projenin halk tarafından sosyal kabulü
• Projenin sürdürülebilirliğine katkısı
• Toplumsal belleğin korunmasına ve yaşatılmasına katkısı</td>
</tr>
</table>

Tablo 2: Restorasyon sürecinde iletişim düzeyi ve sonuca katkıları

Tablo 2'de bir araya getirilen etkiler dikkat çekidir. Halkın mimari ve sosyal anlamda bir projeyi şekillendirme gücünü keşfetmesi, söz konusu halkta projenin sosyal olarak kabulünü kolaylaştırır ve projeyi benimseyen halk aktif etkileşime girerek projenin daha iyi yerlere gelmesinde kullanım sırasında da sürekli katkı sunmaya devam eder. Bu etkileşim toplumsal belleğin korunmasında ve projenin yaşatılmasında önemli yer tutar. Halk tüm bu katkılarla, projenin sürdürülebilirliğinde ana belirleyici olur.

KAYNAKÇA

Föhl, A. (1995). Bauten der Industrie und Technik, Schriftenreihe des Deutschen Nationalkomitees für Denkmalschutz, 47s. Bonn.

Güngör, S., Gökçen, Ş. (2022). Endüstriyel miras alanlarının yeniden işlevlendirilmesi: İzmir yeni kent merkezi özelinde fırsatlar, sorunlar ve öneriler. Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi, 3(2), 58-71.

Heatherwick, (2024), Heatherwick Studio https://heatherwick.com/project/coal-drops-yard/ (Erişim tarihi: 22.12.2024)

Öztürk, S. S. (2020). Endüstri yapılarının toplum kullanımı amaçlı yeniden işlevlendirilmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Yüksek lisans tezi, İstanbul.

Öztürk, S. S., Koramaz, E. K. (2020). Endüstri mirasının yeniden işlevlendirilmesi ve Londra Coal Drops Yard alışveriş merkezi örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi, 3(1), 121-135.

Severcan, Y. C. (2012). Endüstriyel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesine ilişkin özelleştirme yaklaşımları: Olanaklar ve sorunlar. Planlama, 1, 40-46.

Stratton, M. (2000a). Reviving Industrial Buildings: An Overview of Conservation and Commercial Interest. ss 8-30. In Industrial Buildings, Conservation and Regeneration. Cambridge University Press, İngiltere.

Stratton, M. (2000b). Reviving Industrial Buildings: An Overview of Conservation and Commercial Interest. ss 30-57 In Industrial Buildings, Conservation and Regeneration. Cambridge University Press, İngiltere

Tunçer, İ. B., Can, S. A. (2022). Endüstri mirası yapıların yeniden işlevlendirilmesi: Üç farklı tütün fabrikasının dönüşümü. Mimarlık ve Yaşam. 7(1), 333-357.

Venedik Tüzüğü, (1964). ICOMOS. Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi.

Yalçın, G. (2024). Tarihî yapıların yeniden kullanımı kapsamında işlev değişikliğinin değerlendirilmesi: Tarihî Bitlis Belediye Binası örneği. IDA: International Design and Art Journal, 6(1), 26-42.

Yılmaz, C. Ö. (2022). Yeniden işlevlendirilen endüstri yapılarının yakın çevreleri üzerindeki etkileri; Kadir Has Üniversitesi Cibali semt örneği. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.